

Удосконалення університетської освіти в контексті європейської інтеграції

Методологічним підґрунтям впровадження принципів Болонського процесу в ХНТУСГ імені Петра Василенка стала теорія пізнання та відображення

Згідно з Болонським процесом до 2010 р. буде завершено формування єдиного європейського та наукового простору, в якому будуть діяти єдині вимоги та стандарти до підготовки фахівців, взаємовизнання дипломів, що суттєво підвищить конкурентоспроможність випускників на ринках праці Європи.

Методологічним підґрунтям впровадження принципів Болонського процесу в розрізі виконання Програми «Назустріч людям» (рис. 1) в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка стала теорія пізнання та відображення, згідно з якою ще в 1990 р. університет вперше в Україні ініціював і впровадив реформацію інженерної освіти в аграрному вищому навчальному закладі. На підставі встановлених закономірностей накопичення, використання та передачі знань у вигляді кругообігу, етапів теорії відображення (живого сприйняття досвіду інженерної підготовки, абстрактного мислення, повернення до практики на рівні абстрактного мислення та на інноваційному рівні) реалізовані ступені підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст і магістр.

Методологічними аспектами впровадження Болонських принципів в університетську освіту також є:

— концепція випереджаючої функції освіти, яка реалізована в ХНТУСГ. Освіти не взагалі чи освіти заради освіти, а в центрі якої поставлена людина, якій потрібні знання для організації свого життя, життя своєї родини, життя суспільства,

держави у відповідності із законами природи, законами своєї держави, законами цивілізованих країн світу з пріоритетом загальнолюдських цінностей;

— інтегрований і комплексний підхід до підвищення ефективності складових підготовки фахівця (професійної, національно-громадянської, культурної, фізичної підготовки як лідера, адаптації до життя, вміння вчитися), до модифікації навчального процесу;

— практична і теоретична підготовка із застосуванням інноваційних заходів (науковість, дорадницька функція, між-

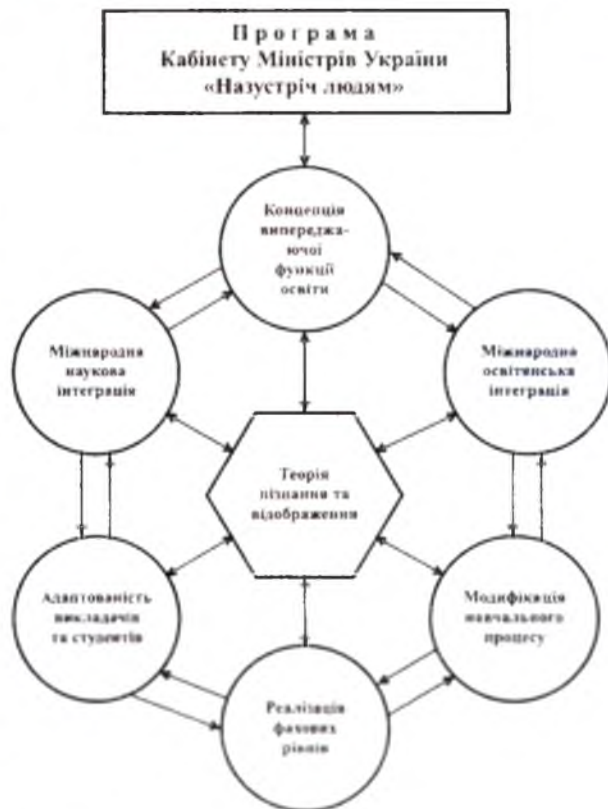

Рис. 1. Методологічні аспекти впровадження принципів Болонського процесу в ХНТУСГ

народна освітянська і наукова інтеграція, прогноз перспектив);

— дієвість організаційних заходів (виконання законів, державних стандартів освіти; цілеспрямованість пошуку, розробка і впровадження новацій в навчально-виховний процес; адаптованість, мотивація і активізація участі викладачів і студентів).

Впровадження принципів Болонського процесу пов'язуємо з реалізацією низки організаційних заходів. При цьому вони всі першочергові, наповнені суттєвим змістом і значними обсягами робіт. Протягом 2004/2005 навчального року, згідно з наказом Міністерства освіти і науки України, університет провадив експеримент на окремих курсах з переходу на кредитно-модульну систему організації навчального процесу. За результатами експерименту з початку 2005/2006 навчального року навчальний процес перших курсів всіх спеціальностей проходитиме за новою системою організації.

Для організаційного та методичного супроводження педагогічного експерименту наказом ректора університету №01-08/34 від 15.03.2004 р. була призначена робоча група в складі:

- голова — проректор університету з науково-педагогічної роботи, заступник голови — голова навчально-методичної ради університету з організаційної роботи;
- координатори КМСОНП від факультетів;
- начальник центру інформаційних технологій;
- директор бібліотеки;
- представники профспілкового та студентського комітетів університету.

Основні напрацювання робочої групи такі:

- розроблені нормативні і методичні матеріали з застосування КМС в навчальному процесі. Головним з них є «Положення про організацію навчального процесу в КМС підготовки фахівців»;
- ініційовано створення інформаційно-дидактичного забезпечення

КМСОНП;

— розроблено систему моніторингу якості виконання студентами навчальної роботи;

— організовані робочі семінари для викладачів і студентів з питань реалізації КМСОНП;

— в навчальних корпусах створені (і постійно поновлюються) наочні експозиції по Болонському процесу і з особливостей КМСОНП.

При розробці «Положення про організацію навчального процесу ХНТУСГ ім. П. Василенка в кредитно-модульній системі підготовки фахівців» були використані чинні нормативно-методичні матеріали Міністерства освіти і науки України відповідно до умов проведення педагогічного експерименту, а також рекомендації нарад і семінарів з питань КМСОНП та обміну досвідом.

В Положенні розкриті такі питання:

- основні аспекти Положення (термін проведення експерименту; тема та актуальність; формування об'єкта, предмета, мети та робочої гіпотези);
- поняття КМСОНП та її визначення (із розкриттям основних та допоміжних термінів і понять);
- завдання педагогічного експерименту (відповідно до вимог «Тимчасового положення», із врахуванням академічних надбань університету);
- порядок розрахунку і реалізації системи залікових кредитів;
- оцінювання академічної успішності студента (з використанням оцінок в балах та показників за державною шкалою — відмінно, добре, задовільно, незадовільно та за шкалою оцінювання, що прийнята в ECTS);
- рейтингова система (рейтингова оцінка якості академічної роботи являє собою показник, скоригований як за обсягом залікових кредитів, так і за підсумком академічної успішності студента);
- координація КМСОНП (як в межах факультету, так і по університету в цілому).

Для більшої поінформованості студентів в університеті започатковано «Щоденник першокурсника». В щоденни-

ку у стислій формі наведені дані про адміністративні та навчальні складові університету, а також інформація про концепції Болонського процесу і КМСОНП. Щоденник містить такі важливі для організації особисто-орієнтованої роботи матеріали, як навчальний план із розподілом його на нормативні і вибіркові частини, графік виконання навчальної роботи та іншу корисну для першокурсника інформацію.

Удосконалення університетської освіти в контексті європейської інтеграції в ХНТУСГ провадимо за такими основними напрямками (рис. 2):

- підвищення ефективності інтеграційних процесів з міжнародними науковими спільнотами, аграрної університетської освіти на основі поєднання діючих, відпрацювання нових тенденцій та методологічних принципів;

- посилення та поновлення новим змістом гуманітарних та психолого-педагогічних аспектів підготовки фахівців;

- пошук дієвих методичних підходів до викладання фундаментальних дисциплін як основи базової університетської освіти;

- посилення фахової компоненти в освіті як визначального фактора професіоналізму і покращення змістових аспектів удосконалення ступеневої підготовки фахівців;

- розробка і впровадження сучасних інформаційних освітніх технологій

на основі підвищення рівня загальної та спеціальної комп'ютерної підготовки студентів і викладачів як засіб формування фахової майстерності;

- підвищення ефективності підготовки фахівців на основі застосування сучасних і перспективних освітніх підходів, методів і технологій.

На розвиток цих параметрів, наповнення їх кількісно та якісно направлені зусилля викладачів університету. Про це свідчить останній збірник науково-методичних праць. В цьому збірнику викладачі наводять свої роздуми, обмінюються досвідом, формулюють педагогічні проблеми, особливості при впровадженні принципів Болонського процесу, пропонують інноваційні освітні методи щодо удосконалення окремих навчальних дисциплін і університетської освіти в цілому в контексті європейської інтеграції, запрошують до дискусії з деяких змістовно-організаційних питань.

Системний розгляд, обговорення таких питань на засіданнях вечірніх і методичних рад дають нам можливість і всі підстави не копіювати примітивно та не переносити буквально кількісні нормативи і інші формальні ознаки, а здійснювати творчі, реалістичні корегуючі підходи.

Успішність переходу університету на КМСОНП пов'язуємо із особистістю студента, з його готовністю, бажанням і з нашими педагогічними зусиллями

навчатися за новими критеріями подання та оцінки знань. На провідних кафедрах створені студентські науково-дослідні лабораторії, а в масштабах всього університету, при інституті інноваційного менеджменту — студентський інститут новаторської діяльності. Для забезпечення успішної адаптації студентів в європейську систему освіти направлений цілий

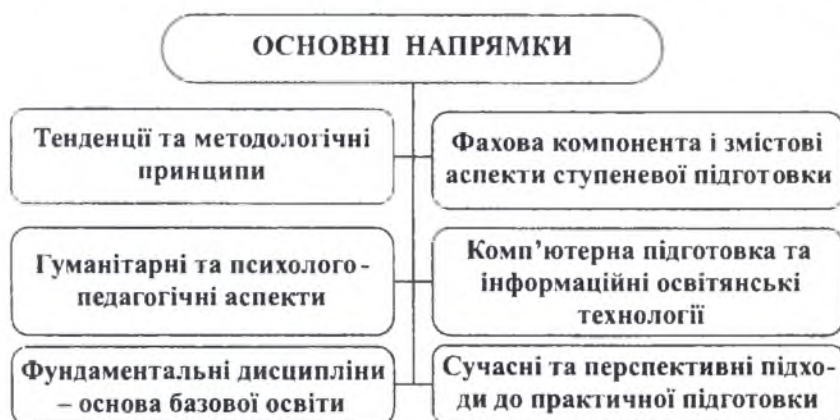

Рис. 2. Удосконалення університетської освіти в ХНТУСГ в контексті європейської інтеграції

комплекс педагогічних заходів, наприклад, деякі з них: ознайомлення з національними особливостями застосування КМСОНП в провідних європейських країнах, проходження виробничої практики та стажування в цих країнах, створення можливості та роз'яснення нагальної необхідності володіння хоча б однією з європейських мов.

Визначивши основні напрямки удосконалення освіти в контексті європейської інтеграції, розробили Програму сталого розвитку університету на 2006–2010 рр. (до 80-річчя заснування) (рис. 3).

Метою Програми є реалізація державної освітянсько-аграрної політики (Державна програма розвитку вищої освіти на 2005–2007 роки, Постанова Кабінету Міністрів № 1183 від 08.09.2004 р.; Державна цільова програма формування кадрового потенціалу в сільськогосподарському виробництві на 2005–2009 роки, наказ Міністерства аграрної політики № 263 від 15.06.2005 р.; Галужева програма «Кадри АПК 2005–2009»; «Про основні завдання вищим навчальним закладам на 2005–2006 навчальний рік», лист Міністерства освіти і науки України

за №4.1-20/2366 від 04.07.2005 р.; «Програма впровадження дистанційного навчання в аграрній освіті», лист №18-1-1-13/1327 від 3.11.2005 р.) шляхом підвищення ефективності університетської системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для агропромислового комплексу, орієнтації навчального процесу на кінцевий результат: знання, уміння та навички випускників повинні відповідати новим економічним умовам, мають бути застосовані та використані на користь держави та надавати можливість швидко адаптуватися і ефективно працювати в міжнародному конкурентному середовищі.

Основними стратегічними напрямками реалізації Програми є:

- підвищення результативності навчальної діяльності шляхом забезпечення випереджаючої функції освіти, впровадження інноваційних освітянських технологій, зростання якісної складової науково-педагогічного персоналу та професійної підготовки управлінської еліти АПК;
- впровадження наукового та інноваційного забезпечення АПК, нових організаційно-правових і фінансових форм інтеграції освіти, науки, виробництва;

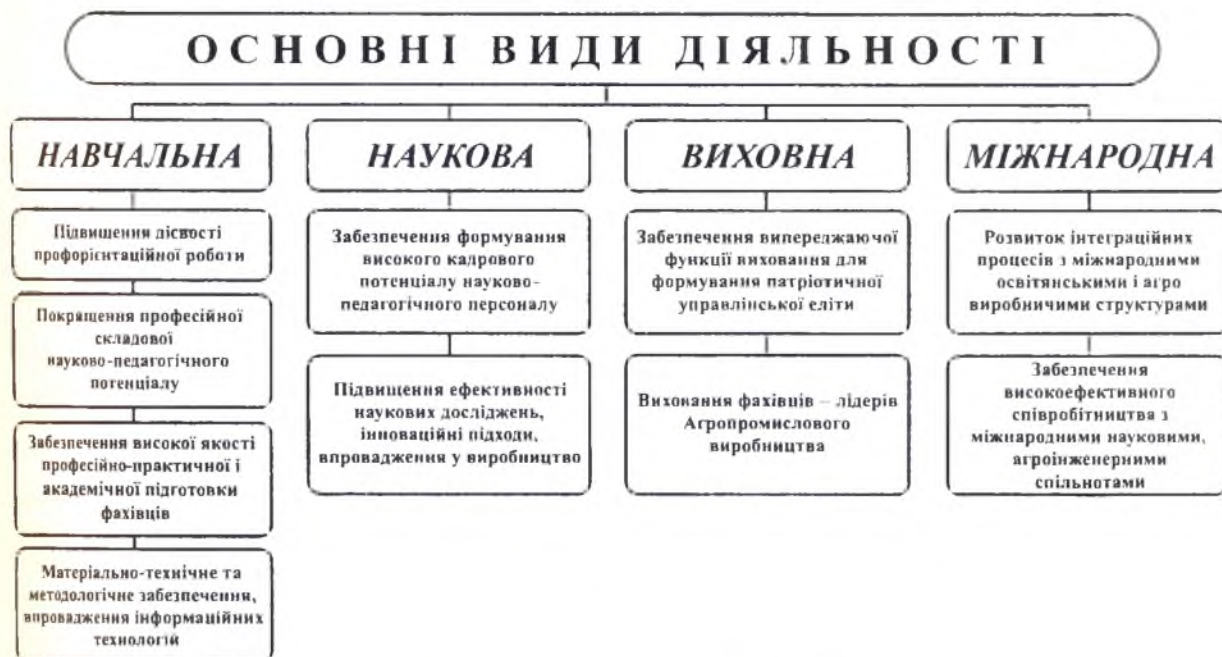

Рис. 3. Програма сталого розвитку ХНТУСГ ім. Петра Василенка на 2006–2010 рр.

— розробка, удосконалення та застосування нових дієвих форм і методів виховної діяльності для формування національно-громадянської позиції лідерів — організаторів пореформованого АПК;

— розширення міжнародного співробітництва в галузі освіти з провідними університетськими структурами, приєднання до світової освітянської та наукової спільноти.

Впровадження плану організаційних заходів забезпечить провідну роль ХНТУСГ у сфері технічної політики АПК і сталий розвиток університету до 80-річчя його заснування.

*Дмитро Мазоренко,
доктор технічних наук, професор, ректор,
Харківський національний технічний
університет сільського господарства
ім. Петра Василенка*